

דבר העורך

אריה סובר

אני שמח לבשר על הוצאה לאור של הגיליון השלישי של כתב העת "הומור מקוון". כאשר יוצא לאור גיליון שלישי של כתב עת, משמעותו היא שהוא מתבסס והופך להיות חלק אינטגרלי מהנוף האקדמי, ועל כך אנו שמחים. חשיבותו של כתב העת דווקא בזמנים אלו לאור המצוקות החברתיות, המדיניות והפוליטיות הוא בכך שהוא מאיר ומכשיר את הקורא המלומד להביט על החיים מנקודת מבט אחרת. נקודת מבט לעיתים פשרנית, סלחנית ובוודאי לא אלימה.

אם בשני הגיליונות הקודמים עיקר העיסוק היה בהומור כללי אם כי גם בהומור עברי וישראלי, אזי בגיליון הזה רוב המאמרים עוסקים בתכנים ישראליים ובהומור יהודי. יותר ויותר חוקרים מצטרפים למעגל הכותבים של מאמרים מדיסציפלינות רבות ומגוונות. יש לקוות שבגיליונות הבאים נפגוש חוקרים מהמגזר הערבי. מהניסיונות שעשיתי ועדיין אני עושה לשלב חוקרים ערבים בחקר ההומור מסתבר שהדבר אינו קל. חקר ההומור בעולם הערבי דל יחסית ובמגזר הערבי בארץ כמעט ולא קיים. כמו כן, קיימת בקרב חוקרים ערבים פוטנציאליים אי וודאות לגבי ההתקבלות של מחקרים מסוג זה בקרב האוכלוסייה הערבית בארץ.

המאמר הראשון בגיליון הנוכחי "סאטירה ושואה- דחיה ואשרור של הזיכרון ההגמוני ב "ארץ נהדרת" מאת ליאת שטייר-לבני, עוסק בייצוגים סאטיריים של השואה באחת מתכניות הבידור הפופולאריות של העשור האחרון - "ארץ נהדרת" (ערוץ 2, קשת, 2003 – 2013). המאמר נוגע בנושא רגיש שהולך ונפתח לדיון ציבורי אך גם לדיון אקדמי. המאמר מנתח את הנושאים המרכזיים החוזרים ועולים במערכונים של הסדרה "ארץ נהדרת", ודרך תיאוריות של סאטירה וקריאה פוליטית של טקסטים טלוויזיוניים בוחן המאמר האם טקסטים אלו, שעוררו לא פעם הדים וסערה בציבור, אכן חותרים תחת הזיכרון ההגמוני של השואה או שמא מאשררים אותו.

המאמר השני "סותר הנאה בקומדיה הקולנועית והתאטרונת" מאת אריה סובר, נוגע בהומור בכללותו בהתמקדות בקולנוע ובתאטרון. לראשונה מגדיר סובר את המושג "סותר הנאה". לטענתו בכל מצב של הומור, אם מילולי ואם ויזואלי, קיים מרכיב שפוגם בהנאה ממנו. לעיתים "סותר הנאה" הוא מזערי עד כדי כך שהוא כמעט חסר משמעות מבחינתו של הצופה, ולעיתים הוא רב עצמה ופוגם באופן ניכר בהנאתו של הצופה.

המאמר השלישי "הומור מאופק וסאטירה מוסווית באגדה תלמודית; שיבתו המאוחרת של ר' חנניה בן חכנאי לביתו" מאת ישעיהו בן-פזי, מדגים באופן חדשני באמצעות אחד מסיפורי התלמוד גישה ולפיה מספרי האגדות בתלמוד לא נרתעו מלהשתמש בכלים סטיריים והומוריסטיים גם כשהם משמשים כאמצעי ביקורת כלפי פנים, כלומר כלפי עולמם של חכמים עצמם. מספרים אלו שראו עצמם חלק בלתי נפרד מעולמם של חכמים לא רצו, או לא יכלו להעביר את ביקורתם באופן גלוי ולכן השתמשו, באופן חתרני במקצת, בהומור מתון ובסאטירה מוסווית.

המאמר הרביעי "אפקטים קומיים כסוגלים (מאפיינים) סגנוניים בכתובת העיתונאית של מאיר שלו" מאת דולי לוי, עוסק בכתובת העיתונאית של מאיר שלו - תיאור לשוני-סגנוני, בכדי לזהות טכניקות לשוניות ליצירת אפקטים קומיים, שהם סוגלים סגנוניים בכתובתו ומייחדים אותה מכותבים אחרים. דולי לוי מפרקת את היצירה על רבדיה ההומוריסטיים ומציגה בפני הקורא את יצירתו של שלו מזווית שונה ומאתגרת.

המאמר החמישי "הקופירייטר כיוצר שפת הומור" מאת עירית זאבי ואריה סובר, בוחן את השימוש בהומור בפרסומת הישראלית הכתובה בשני העשורים האחרונים. עיצוב הפרסומת ומסריה מתבסס על נורמות וערכים מרכזיים רווחים של קהל היעד בתקופות שונות ובסיטואציות שונות, ומכאן שהפרסומת, מעבר להיותה מוכרת מוצרים, יש בכוחה לשקף תרבות של חברה מסוימת על השינויים המתחוללים בה לאורך זמן. בבסיס השאיפה לפענח הומור עומדת ההנחה שלמרות היותו תופעה אוניברסלית הוא נוצק לתוך דפוסי החברה שבה הוא נולד, ונוגע בחייה, באמונותיה ובחרדותיה.

לבסוף ברצוני להביע תודתי לכל אלה שנטלו חלק בהוצאה לאור של הגיליון הנוכחי של כתב העת: לעורכי המשנה של כתב העת, ד"ר לידיה אמיר ופרופ' דיב קורוטקוב, לאביבית גרא על העריכה הלשונית ולמיכל אביגדור על העימוד ועיצוב הגיליון ואתר האינטרנט של כתב העת והאגודה הישראלית לחקר ההומור.

כמו כן תודות לאלו שתרמו מזמנם לשיפוט המאמרים שנשלחו לכתב העת, בלעדיהם המלאכה לא הייתה נעשית.

אני מנצל הזדמנות זו להזמין את אנשי האקדמיה שמתעניינים בחקר ההומור לתרום את תרומתם למחקר ולשלוח מאמרים לפרסום.

אריה סובר